

Att styra med tid

– kartläggning av schabloner för tidsåtgång i
hemtjänst och hemsjukvård i tio GR-kommuner

Theresa Larsen
november 2018

Göteborgsregionen (GR) består av 13 kommuner som har valt att jobba tillsammans. Vi driver utvecklingsprojekt, har myndighetsuppdrag, forskar, ordnar utbildningar och är storstadsregionens röst i Västsverige, bland mycket annat. I våra nätverk träffas politiker och tjänstepersoner för att utbyta erfarenheter, bolla idéer och besluta om gemensamma satsningar. Allt för att regionens en miljon invånare ska få ett så bra liv som möjligt.

Göteborgsregionen 2018
FoU i Väst
Box 5073, 402 22 Göteborg
gr@goteborgsregionen.se
www.goteborgsregionen.se
Theresa Larsen

Innehåll

Bakgrund	4
Genomförande	5
Resultat	6
Schablonernas funktion	6
Personlig omsorg	8
Tvätt	9
Inköp	10
Städning	11
Måltider	12
Socialt stöd	13
Hygien	14
Egenvård	15
Hushåll	16
Hemsjukvård	16
Diskussion och slutsatser	18
Bilaga 1 Deltagare i arbetsgruppen	19

Bakgrund

I äldreomsorgen och den kommunala hemsjukvården är det vanligt med schabloner för tidsåtgång avseende de insatser som ges. Schablonerna ligger bland annat till grund för ersättningen till hemtjänsten och schemaläggning av personal.

Nätverket för socialchefer på Göteborgsregionen (GR) har uppmärksammat att schablonerna för tidsåtgång skiljer sig åt mellan olika kommuner. Dessutom visar statistik att kostnaden per brukare varierar kraftigt för olika insatser. Socialchefs nätverket väckte därför frågan om det fanns ett intresse i GR-kommunerna att göra ett gemensamt arbete kring schabloner i hemtjänsten. Frågan togs upp för diskussion i nätverket för äldreomsorgschefer och hälso- och sjukvårdchefer i december 2017. Nätverket uttryckte ett tydligt intresse för att inleda arbetet med att göra en kartläggning av hur schabloner för tidsåtgång ser ut i GR-kommunerna. Ett medskick från nätverket var att också inkludera insatser inom hemsjukvård i kartläggningen.

Tio GR-kommuner valde att delta i kartlägningsarbetet: Ale, Härryda, Kungälv, Kungsbacka, Lilla Edet, Lerum, Partille, Stenungsund och Öckerö. I denna rapport presenteras kartläggningens resultat i sammanfattande form. En detaljerad sammanställning över de tio kommunernas schabloner för tidsåtgång har gjorts i en separat Excel-fil. För att få en helhetsförståelse för schabloner i hemtjänst och hemsjukvård i de tio kartlagda kommunerna är det bra att ta del av både denna rapport och Excel-filen.

Genomförande

Kartläggningsarbetet har pågått under maj till och med november 2018. Det har letts av Theresa Larsen, projektledare och analytiker på Göteborgsregionen, FoU i Väst.

Sammanlagt 23 representanter från de tio deltagande kommunerna ingick i en arbetsgrupp som träffades vid tre tillfällen under kartläggningsarbetet. Det rörde sig om enhets- och verksamhetschefer, planeringsledare, ekonomer, biståndshandläggare, metodhandledare och sjuksköterskor i hemsjukvården (se bilaga 1).

Arbetsgruppen bistod Theresa Larsen med att ta fram information om respektive kommuns schabloner. Dessa sammanställde Theresa Larsen i en gemensam Excel-fil. På träffarna diskuterades bland annat preliminära resultat från kartläggningsarbetet, hur kommunernas schabloner ser ut, vad som ingår i schablonerna och hur de används. Mellan träffarna granskade arbetsgruppen resultatet i den gemensamma Excel-filen för att säkerställa att uppgifterna där var korrekta. Arbetsgruppen lämnade också synpunkter och kommentarer för att tydliggöra och förklara vad som avsågs med de olika schablonerna i sina respektive kommuner. Arbetsgruppen har även getts möjligheten att läsa och kommentera tidigare versioner av denna rapport.

Resultat

Samtliga kommuner som deltog i kartläggningen utom Öckerö har schabloner för tidsåtgång i hemtjänsten. Ale, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet och Partille har dessutom schabloner för tidsåtgång i hemsjukvården. Istället för beslutade schabloner använder sig Öckerö av så kallade stödtider för vissa insatser.

Att jämföra schablonerna mellan kommunerna är svårt eftersom olika begrepp och definitioner av insatser används. Inköp, morgonomsorg eller dusch – för att bara nämna några vanliga insatser som kommunerna har schabloner för – kan betyda olika saker och innefatta olika delinsatser. I flera kommuner används schabloner som en grund att utgå ifrån när biståndshandläggarna fattar sina beslut, men sedan justeras tidsåtgången utifrån den genomsnittliga tid som det faktiskt tar att utföra insatsen hos brukaren. I några kommuner, exempelvis Lilla Edet, minskas den totala tiden om brukaren har flera beviljade insatser vid samma tillfälle. Detta är för att hemtjänsten kan göra fler insatser samtidigt när de är hos brukaren, exempelvis bädda sängen samtidigt som brukaren är på toaletten. En jämförelse av schabloner mellan kommunerna kräver därför diskussioner om vad som avses med olika insatser för att inte bli missvisande.

Schablonernas funktion

Schabloner för tidsåtgång i hemtjänst och hemsjukvård används på lite olika sätt i de studerade kommunerna. I några kommuner är schablonerna enbart en vägledning. Biståndshandläggaren gör en individuell bedömning som kan avvika från schablonen. Så fungerar schablonerna i exempelvis Kungsbacka, Lilla Edet och Göteborg. I Göteborg Stads riktlinjer för bedömning av tid för hemtjänst anges till exempel att ... ”handläggaren ska alltid göra en individuell bedömning. Syftet med att beskriva vad som kan ingå inom ett behovsområde är att ge en bild av vilka moment som kan förekomma. Andra moment och moment i andra kombinationer än vad som beskrivs i behov/insats kan vara aktuella utifrån den enskildes specifika behov och situation”¹.

I andra kommuner ligger schablonerna fast och biståndshandläggaren kan inte göra en individuell bedömning av tidsåtgången för en viss insats. Däremot är det möjligt för utförare att avvika från schablonen utifrån de behov som individen har. Det skiljer sig också åt mellan olika kommuner huruvida schablonen eller faktiskt utförd tid styr ersättningen till utförare och prislappen för brukaren.

Flera kommuner som deltagit i kartlägningsarbetet påpekade att schablonerna inte säger så mycket om man inte samtidigt jämför riktlinjer för bistånd i respektive kommun och hur insatserna utförs. I Härryda finns till exempel matlagning med som tidschablon i deras verksamhetssystem samtidigt som insatsen inte längre beviljas enligt riktlinjerna för bistånd. Istället för matlagning kan brukaren beviljas matdistribution. I Härryda utförs inte heller inköp till brukaren längre av hemtjänsten. Denna tjänst har istället upphandlats hos en extern leverantör. Brukaren kan däremot beviljas hjälp med att beställa varor hos den externa leverantören.

¹ Göteborgs Stad (2016) Vägledning bedöma tid för hemtjänst. Version 2 den 2 juni 2016.

När det gäller myndighetsutövning och verkställighet av beslut arbetar äldreomsorgen i Kungälv, Kungsbacka, Partille och Stenungsund enligt IBIC (individens behov i centrum). IBIC är ett stöd för att identifiera och beskriva individens behov, resurser, mål och resultat inom den process som individen genomgår i socialtjänsten. Handläggare och utförare använder Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa, ICF, i sin dokumentation. Syftet med att använda sig av ICF är bland annat att den information som skapas runt en individ och dennes hälsa uttrycks och tolkas på ett entydigt sätt.

Eftersom IBIC syftar till entydighet i dokumentationen skulle man kunna tro att jämförelser av schablontider skulle vara enklare mellan kommuner som använder sig av IBIC. Så är inte fallet. Även om Kungälv, Kungsbacka, Partille och Stenungsund arbetar enligt IBIC, använder de olika begrepp och definitioner av de insatser som ges. IBIC saknar förslag på strukturerad dokumentation av hur insatser utförs. Det innebär att det inte finns några koder eller enhetliga definitioner för att beskriva insatser. Här används lokala begrepp istället, som kan variera stort från en kommun till en annan.

Nedan följer en sammanställning av schabloner för tidsåtgång som används i de tio kommuner som ingår i kartläggningen. Schablontider inom liknande insatsområden har samlats under tio rubriker: personlig omsorg, tvätt, inköp, städ, måltider, hygien, hushåll, socialt stöd, egenvård och hemsjukvård. Rubrikerna har valts av Theresa Larsen i samråd med arbetsgruppen för kartläggningen.

Kommunerna har olika frekvens för sina schablontider. Exempelvis kan schablonen för tvätt vara 60 minuter en gång per vecka i en kommun och 60 minuter en gång varannan vecka i en annan. För att bättre kunna jämföra schablontiderna mellan olika kommuner har jämförelser på månadsbasis gjorts i rapporten där så varit möjligt. Här kan det vara på sin plats att påpeka att den frekvens som anges för respektive kommuns schablontider är inte detsamma som hur ofta en brukare kan få en viss insats utförd. Tvätt kan utföras utifrån individens behov, till exempel 30 minuter per vecka hos en brukare i den kommun som har schablontiden 60 minuter varannan vecka.

Personlig omsorg

Inom området personlig omsorg ingår insatser så som omsorg morgon/förmiddag/dag/eftermiddag/kväll/natt liksom hjälp med förflyttning. Det finns en stor variation mellan definitioner av olika personliga omsorgsinsatser i kommunerna. I Härryda innefattar morgonomsorg alla omsorgsmoment som kan ingå på morgonen inklusive omsorgstvätt och omsorgsstäd vid behov.

Flera kommuner har olika schabloner beroende på hur stort stödbehov individen har. Ale har till exempel en schablon för morgonomsorg på 15 minuter som innefattar bäddning och frukost enbart och en annan schablon som innefattar bäddning, frukost och stöd med hygien och kläder samt toalettbesök. Schablontiden ligger då på 25 minuter. Om insatsen även innefattar hjälp med förflyttning är schablontiden 30 minuter. Behöver brukaren dessutom hjälp med att äta är schablontiden 45 minuter för denna typ av morgonomsorg. Kungsbacka och Kungälv har tre olika schablontider för omsorg morgon/dag/kväll/natt beroende på individens behov och hur stora begränsningar och problem som individen har att utföra olika moment på egen hand. Även Lerum har olika schabloner beroende på individens omsorgsbehov: fyra olika nivåer för morgonomsorg, två nivåer för förmiddagsomsorg och tre nivåer för middagsomsorg.

Stenungsund är den kommun som har flest antal schabloner för olika insatser av personlig omsorgskaraktär. Exempelvis har man en schablon på 6 minuter för av- och påklädning, 15 minuter för att tvätta sig, 4 minuter för förflyttning, 6 minuter för toalettbesök, 15 minuter för att bereda en måltid, 6 minuter för lättare hushållssysslor, 6 minuter för att bädda och 15 minuter för att få hjälp med att äta. Den sammanlagda schablontiden för att få hjälp med frukost, att bädda, stöd med hygien och kläder samt toalettbesök uppgår till 45 minuter i Stenungsund. Schabloner för motsvarande insats är 25 minuter i Ale samt 30 minuter i Lerum, Lilla Edet och Partille. Om förflyttningar ingår i insatsen läggs vanligtvis extra tid till, vilket framgår av tabell 1 nedan.

Tabell 1

Schablon för morgonomsorg omfattande exempelvis frukost, bäddning, stöd med hygien och kläder, toalettbesök samt förflyttningar

Kommun	Schablontid	Kommentar
Ale	30 min	
Härryda	30 min	
Kungsbacka	15/30/60 min	Tre nivåer beroende på stödbehov
Kungälv	15/30/60 min	Tre nivåer beroende på stödbehov
Lerum	40 min	
Lilla Edet	45 min	Inklusive frukost, annars 30 minuter
Partille	45 min	
Stenungsund	48 min	
Tjörn	30 min	
Öckerö		Schablon saknas

Tvätt

Inom området tvätt ingår insatser så som tvätt, hängning av tvätt, vikning av tvätt, strykning och renbäddning. De flesta kommuner har en enda schablon för tvätt utan närmare precisering av vad som ingår i insatsen.

Tjörn har schablontiden 60 minuter en gång i veckan. Motsvarande tid i Lilla Edet är 60 minuter en gång varannan vecka. Lerum har 60 minuter en gång varannan vecka om tvättningen sker i tvättstuga och 30 minuter om tvättningen sker i tvättmaskin i den egna lägenheten. Partille har schablontiden 90 minuter per månad oavsett tvättfrekvens. Stenungsund har istället schablontiden 45 minuter per vecka. Öckerö har ju inga beslutade schablontider för hemtjänst utan istället stödtider för vissa insatser. Stödtiden för tvätt i Öckerö är 90 minuter varannan vecka.

Kungsbacka har tre olika schablontider för tvätt: 15, 30 eller 60 minuter per vecka beroende på individens behov och hur stora begräsningar och problem som individen har att tvätta på egen hand.

Några kommuner preciserar att renbäddning ingår i deras schabloner för tvätt medan andra kommuner har separata schabloner för detta. Kungsbacka och Lerum har till exempel en schablontid för renbäddning på 15 minuter varannan vecka.

Tabell 2

Schablon för tvätt inklusive hänga/torka, vika, viss strykning och ev renbäddning

Kommun	Schablontid	Jämf per månad	Kommentar
Ale	60 min 1 g/3 v	Ca 80 min/mån	Tvätt flera gånger i veckan finns också
Härryda	60 min 1 g/3 v	Ca 80 min/mån	
Kungsbacka	15/30/60 min 1 g/v	Ca 60/120/240 min/mån	Tre nivåer beroende på stödbehov
Kungälv	60 min 1 g/v	Ca 240 min/mån	
Lerum	30/60 min 1 g/ 2 v	Ca 60/120 min/mån	30 min egen maskin, 60 min tvättstuga
Lilla Edet	60 min 1 g/2 v	Ca 120 min/mån	
Partille	90 min/mån	90 min/mån	
Stenungsund	45 min 1 g/v	Ca 180 min/mån	
Tjörn	60 min 1 g/v	Ca 240 min/mån	
Öckerö	90 min 1 g/2 v	Ca 180 min/mån	Stödtid

Några kommuner har olika schabloner beroende på om tvätten inkluderar vikning och strykning eller om tvätten avser sammanboende. Exempelvis har Ale schablontiden 10 minuter var tredje vecka för att hänga tvätt, 20 minuter var tredje vecka för att tvätta och hänga eller torka tvätten samt 45 minuter var tredje vecka för att tvätta, stryka, vika tvätten och renbäddning. Ale har även en schablontid för tvätt flera gånger per vecka på 60 minuter som omfattar att tvätta, stryka, plocka ihop tvätten och renbäddning. Härryda och Öckerö har en särskild schablon- eller stödtid för sammanboende. I Härryda ges 45

minuter extra tid för tvätt var tredje vecka för sammanboende utöver de 60 minuter som vanligtvis beviljas för insatsen tvätt. Öckerö beviljar istället 60 minuter per person i hushållet en gång varannan vecka.

Inköp

Inom området inköp ingår insatser så som inköp av livsmedel, apoteks- och bankärenden, telefonbeställning av livsmedel samt handling på Systembolag och i hälsokostbutik.

Några kommuner skiljer på olika typer av inköp, om insatsen innefattar hjälp med inköpslista och uppackning av varor eller bara själva inköpet, om inköpen sker tillsammans med brukaren eller inte och om inköpen avser sammanboende. Andra kommuner har bara en schablon för inköp utan att närmare specificera vad som ingår i den insatsen.

Schablontiden för att exempelvis få hjälp med inköpslista, inköp och att packa upp varor är 45 minuter per vecka i Ale och 60 minuter i Kungälv. I Kungälv preciseras att schablonen avser inköp som sker i närmaste livsmedelsbutik. Om insatsen bara avser inköp utan hjälp med inköpslista eller uppackning har Kungälv istället en schablontid på 45 minuter. Stenungsund har en schablon på 60 minuter per tillfälle för samtliga sorters inköp, inklusive apoteksärenden och inköp på exempelvis Systembolaget. Öckerö har istället en stödtid för inköp på 30 minuter per vecka. De har dessutom en särskild stödtid för telefonbeställning av livsmedel som sedan levereras hem till brukaren. Stödtiden för denna insats är 15 minuter per vecka.

Lilla Edet och Tjörn har olika schablontider beroende på om brukaren är med vid inköpstillfället eller inte. Schablontiden för inköp utan brukaren är 30 minuter i Lilla Edet och 60 minuter på Tjörn. Om brukaren är med vid inköpstillfället ligger schablontiden istället på 60 minuter i Lilla Edet och 90 minuter på Tjörn.

Ale, Kungsbacka, Kungälv och Partille har också schabloner för andra inköp än livsmedel liksom post- och bankärenden. Schablontiden för exempelvis mindre inköp samt bank- och apoteksärenden är 25 minuter en gång per vecka i Ale, 20 minuter en gång per vecka i Kungälv, 15 – 30 minuter en gång varannan vecka i Kungsbacka, 10 minuter i Lilla Edet och 20 minuter per tillfälle i Partille. I Lerum ingår både livsmedelsinköp och apoteksärenden i deras schablontid på 45 till 60 minuter per vecka för inköp. Lerum har därutöver också en särskild schablontid för inköp och ärenden som inte är dagligvaror, t ex systembolag och hälsokost som är 60 minuter en gång per månad.

Härryda är den enda av de tio kartlagda kommunerna där hemtjänsten inte längre utför inköp av livsmedel. Denna tjänst har istället upphandlats hos en extern leverantör. Brukaren kan däremot beviljas hjälp med att beställa varor hos den externa leverantören. Schablontiden för detta stöd är 15 minuter per vecka och inkluderar då också tid för beställning av matdistribution. För sammanboende utökas denna schablontid med 11,4 minuter. Utöver hjälp att beställa livsmedel har Härryda även en särskild schablontid för apoteksärenden på 15 minuter en gång varannan vecka. Även här utökas denna schablontid med 11,4 minuter för sammanboende.

Tabell 3

Schablon för inköp inklusive hjälp med inköpslista och uppackning av varor

Kommun	Schablontid	Kommentar
Ale	45 min 1 g/v	
Härryda	15 min 1 g/v	Inköp görs på webben via upphandlad leverantör och levereras till dörren. Schablonen avser hjälp med beställningen.
Kungsbacka	30 min 1 g/v	
Kungälv	60 min 1 g/v	
Lerum	45 - 60 min 1 g/v	
Lilla Edet	30/60 min	60 min tillsammans med brukare
Partille	45 min/tillfälle	
Stenungsund	60 min/tillfälle	
Tjörn	60 min/1 g/v	
Öckerö	30 min/v	Schablon saknas

Städning

Merparten av kommunerna i kartläggningen har en schablontid för städ som inkluderar avtorkning av kök och badrum samt dammtorkning och dammsugning av ett sovrum och ett vardagsrum. Lilla Edet har en schablontid på två timmar och tio minuter var tredje vecka inklusive badrumstädning varje vecka. Ale och Härryda har en schablontid för städ på 60 minuter en gång var tredje vecka medan Tjörn har en schablontid på 60 minuter varannan vecka. Kungälv, Lerum, Partille, Stenungsund och Öckerö har schablon- eller stödtider på 90 minuter en gång var tredje vecka. För sammanboende tillkommer ytterligare 45 minuter städtime var tredje vecka i Härryda och 25 minuter var tredje vecka i Ale. I Öckerö har man istället en stödtid på 60 minuter per person en gång var tredje vecka för sammanboende.

Kungsbacka har tre olika schablontider för städ: 60, 90 eller 120 minuter var tredje vecka beroende på individens behov och hur stora begränsningar och problem som individen har att städa på egen hand.

En del kommuner inkluderar sopsortering, avfrostning av frys samt fönsterputs i schablontiden för städ, medan andra kommuner har särskilda schablontider för dessa insatser. Exempelvis har Kungsbacka en schablontid på 30 minuter två gånger per år för fönsterputs och Lilla Edet två timmar två gånger per år. Ale har en schablontid för källsortering på 10 minuter i samband med städ var tredje vecka medan Stenungsund har en schablontid på 4 minuter per tillfälle för att avlägsna avfall.

Några kommuner har särskilda schabloner för så kallad lättstädning, hygienstädning eller rengöring av kök eller badrum enbart. Exempelvis har Ale en schablon för lättstäd på 20 minuter var tredje vecka. Motsvarande schablontider för Lerum är 20 minuter en gång per vecka och för Stenungsund 30 minuter en gång per vecka. Lilla Edet har särskilda schabloner för avtorkning av toalettstol (10 minuter), att sopa och torka ytor i kök (20

minuter) samt för att dammsuga och torka golv (45 minuter). Ale har även en schablontid för städning av ett rum och kök eller golvvård och badrum (40 minuter var tredje vecka).

Tabell 4

Schablon för städning av två rum och kök inklusive dammtorkning, golvvård samt rengöring av badrum

Kommun	Schablontid	Jämf per månad	Kommentar
Ale	60 min 1 g/3 v	Ca 80 min/mån	
Härryda	60 min 1 g/3 v	Ca 80 min/mån	
Kungsbacka	60/90/120 min/3 v	Ca 80/120/160 min/mån	Tre nivåer beroende på stödbehov
Kungälv	90 min 1 g/3 v	Ca 120 min/mån	
Lerum	90 min 1 g/3 v	Ca 120 min/mån	
Lilla Edet	2,1 tim 1 g/3 v	Ca 170 min/mån	
Partille	90 min 1 g/3 v	Ca 120 min/mån	
Stenungsund	90 min 1 g/3 v	Ca 120 min/mån	
Tjörn	60 min 1 g/2 v	Ca 120 min/mån	
Öckerö	90 min 1 g/3 v	Ca 120 min/mån	Schablon saknas

Måltider

Inom området måltider ingår insatser så som att värma mat, laga mat, stöd att äta, dukning och diskning. Vilka begrepp som används och vad som inkluderas i dessa när det gäller måltidsinsatser varierar stort mellan kommunerna. Vissa inkluderar till exempel toalettbestyr och förflyttning i insatserna hjälp med huvudmåltid eller frukost medan andra har separata schabloner för detta. I flera kommuner ingår enklare måltider i omsorg morgon eller kväll istället. Härryda har till exempel inga schabloner för enbart måltidsinsatser förutom matdistribution vid allergier och specialkost.

Ale, Lerum och Partille har en särskild schablontid för måltider som innefattar att värma eller laga mat, duka, servera, toalettbesök, hjälp att äta och disk. Schablonen är 25 minuter i Ale, 30 minuter i Lerum och 15 minuter i Partille. Om insatsen även inkluderar stöd med förflyttningar är schablonen 30 minuter i Ale, 40 minuter i Lerum och 45 minuter i Partille.

Ale, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lille Edet, Partille och Tjörn har samtliga en schablon för insatsen att värma mat, plocka fram och servera. I Kungälv, Lerum och Tjörn är schablonen 15 minuter, i Ale 12 minuter och i Kungsbacka, Lilla Edet och Partille 10 minuter. Ale har även en schablon på 5 minuter för att enbart värma ej fryst mat. Stenungsund har en schablon på 15 minuter för att bereda mat oavsett vilken slags måltid som avses. Inga andra kringinsatser – så som förflyttning, disk eller toalettbesök – ingår i den schablontiden.

Andra exempel på schabloner för måltidsinsatser som de kartlagda kommunerna använder är:

- matdistribution (60 minuter per vecka i Lerum och 0 minuter i Kungsbacka, Kungälv, Partille och Lilla Edet och Öckerö om brukaren samtidigt har annan omsorgsinsats),
- disk (5 minuter i Kungälv och Lilla Edet, 15 minuter i Tjörn),
- matning (30 minuter i Tjörn),
- hjälp med enklare måltid, kvällsmål, mellanmål eller eftermiddagskaffe (15 minuter i Kungsbacka och Lilla Edet, 10 – 15 minuter i Kungälv och 15 minuter på Tjörn),
- matlagning (30 minuter i Ale och Lilla Edet, 15 minuter per tillfälle i Stenungsund)
- frukost (15 minuter i Kungälv, Lilla Edet och Tjörn).

Socialt stöd

I området socialt stöd ingår insatser så som avlösning, aktiviteter, ledsagning, trygghetsbesök och trygghetsskapande telefonsamtal.

De flesta kommuner har en särskild schablon för promenader. Ibland gäller schablonen för promenader eller annan aktivitet alternativt en pratstund eller social samvaro. I Ale, Härryda och Lerum är denna schablon 60 minuter per vecka. I Lilla Edet och Stenungsund är den 30 minuter per tillfälle, i Kungälv 30 minuter en till två gånger per vecka, i Partille 30 till 45 minuter per tillfälle och på Öckerö 45 minuter per vecka.

Ale, Kungälv och Tjörn har en schablon på 5 minuter per tillfälle eller dygn för trygghetsskapande telefonsamtal. Ale, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Partille, Lilla Edet, Tjörn och Öckerö har dessutom särskilda schabloner för trygghetsskapande tillsynsbesök. Dessa inkluderar vanligtvis en pratstund samt toalettbesök eller byte av inkontinenshjälpmedel. Schablonen för tillsynsbesök är 5 minuter i Lilla Edet och på Öckerö, 10 minuter i Ale och Partille samt 15 minuter i Kungälv, Lerum och på Tjörn. Kungsbacka har tre olika schablontider för trygghetsbesök: 5, 10 eller 20 minuter beroende på individens behov. För tillsynsbesök på natten gäller istället schablontiderna 15, 20 eller 30 minuter. Även Kungälv, Lerum, Stenungsund och Öckerö har särskilda schablon- eller stödtider för natttillsyn (10 minuter i Kungälv och Lilla Edet, 3 min per besök i Lerum, 6 minuter i Stenungsund samt 15 minuter på Öckerö).

I majoriteten av de kartlagda kommunerna finns ingen särskild schablon för ledsagning. Den prövas istället individuellt mot brukarens behov. Ale och Lerum har dock en särskild schablon för fot- eller hårvård. Den är ett tillfälle på två månader i Ale och 60 minuter en gång per månad i Lerum. Lerum är för övrigt den enda av de tio kartlagda kommunerna som har en särskild schablon för inköp av kläder (180 minuter två gånger per år).

På grund av sin geografi där resor med båtar och färjor kan innebära att tiden för ledsagning blir omfattande, har Öckerö tagit fram särskilda stödtider för ledsagning till sjukvården. Stödtiden för exempelvis ledsagning till och från vårdcentral i kommunen för brukare bosatta på Hönö eller Öckerö är två timmar medan den för brukare på Rörö är fyra timmar. För ledsagning till och från sjukhus i Göteborg är tiden för ledsagning fem timmar för brukare bosatta på Hönö eller Öckerö, medan den är sju timmar för brukare på Rörö.

Några kommuner har särskilda schabloner för avlösning i hemmet eller på annan plats. I Ale är schablonen maximalt 8 timmar per månad kostnadsfritt. Motsvarande schablon är 10 timmar per månad i Lilla Edet och på Tjörn samt 5 timmar per vecka i Stenungsund. Därefter debiteras timmar enligt särskild taxa. Kungsbacka har en schablontid för avlösning på 1 – 32 timmar per månad och Lerum 4 timmar per vecka. Partille har ingen schablon för avlösning utan gör individuella beslut utifrån individens behov.

Hygien

Inom området hygien ingår insatser så som dusch, övre och nedre hygien samt toalettbehov. Alla kommuner som ingår i kartläggningen har schablontider för insatsen dusch. Dessa schablontider varierar från 15 till 60 minuter, bland annat beroende på vad som innefattas i insatsen. Om individen endast har behov av att personal finns i närheten när individen duschar är schablontiden till exempel 15 minuter i Ale och Lerum och 20 minuter i Partille. Om individen däremot har behov av hjälp i och ur duschen, stöd med av- och påklädning, hårvård och förflyttningar är schablontiden 30 minuter i Ale, 40 minuter i Lerum och 60 minuter i Partille. Om individen kan ta sig i- och ur duschen självständigt är schablontiden 25 min i Ale.

Kungälv har tre olika schablontider för dusch: 15 minuter om individen också har andra omvårdnadsinsatser, 30 minuter om individen endast har insatsen dusch och 45 minuter om individen även behöver hjälp med förflyttning i anslutning till duschen. Även Kungsbacka och Partille har tre olika schablontider för dusch beroende på hur stora begränsningar och problem som individen har att duscha på egen hand. Schablonerna ligger på 20, 30 eller 45 minuter i Kungsbacka samt 20, 30 eller 60 minuter i Partille.

Härryda, Lilla Edet, Stenungsund, Tjörn och Öckerö har istället en enda schablontid för dusch. Den är 45 minuter på Tjörn, 30 minuter i Härryda och på Öckerö samt 20 minuter i Lilla Edet och Stenungsund. Stenungsund har också schablontider för insatsen att tvätta sig (15 minuter) och att sköta kroppsvård (6 minuter). Att tvätta sig ingår istället som en del i insatsen omvårdnad i Kungälv och i insatsen morgonbehov i Kungsbacka.

Kungsbacka, Kungälv, Lilla Edet, Stenungsund och Tjörn har särskilda schabloner för insatsen att sköta toalettbehov. Schablontiden varierar mellan 6 minuter per tillfälle (Lerum) till 20 minuter (Kungsbacka) och inkluderar då tid för toalettbesök, tömning av kateter och byte av inkontinensskydd. I övriga kommuner ingår toalettbehov vanligtvis som en del i insatser så som morgonomsorg, kvällshjälp, tillsynsbesök eller natttillsyn.

Lilla Edet är den enda kommunen som har särskilda schablontider för munvård, rakning, tvätta och rulla hår samt fotbad som SoL-insats (Ale har en schablontid på 10 minuter för munvård som HSL-insats). Schablontiden är fem minuter för munvård morgon och kväll, fem minuter för rakning vid behov och 10 minuter för insatserna att tvätta och rulla hår respektive fotbad om dessa insatser sker i anslutning till dusch.

Tabell 5

Schabloner för dusch omfattande hjälp i och ur, stöd vid klädsel, hårvård och förflyttningar

Kommun	Schablontid	Kommentar
Ale	30 min	
Härryda	30 min	
Kungsbacka	20/30/45 min	
Kungälv	45 min	
Lerum	40 min	
Lilla Edet	30 min	Dusch 20 min + hårvård 10 min
Partille	60 min	
Stenungsund	32 min	Dusch 20 min + hårvård 6 min + förflyttning 6 min
Tjörn	45 min	
Öckerö	45 min	Stödtid dusch 30 min + hårvård i samband med dusch 15 min

Egenvård

I området egenvård ingår insatser som exempelvis rehabilitering i hemmet, hjälp med stödstrumpor och rengöring av hjälpmedel. Egenvård innefattar vanligtvis även handräckning av mediciner om individen själv kan ansvara för sin medicinerings, men inte klarar av att utföra momentet på egen hand. Det kan handla om en personen som inte längre kan öppna locket på läkemedelsburken eller har kraft nog i händerna att själv ge sig en insulininjektion.

Lilla Edet är den enda bland de kartlagda kommunerna som har en schablon för rengöring av hjälpmedel (20 minuter var 12:e vecka). Härryda är den enda bland de kartlagda kommunerna som har en schablontid för rehabilitering i hemmet (tre timmar per besök). Lerum och Stenungsund uppger att tidsåtgången istället sätts utifrån egenvårdsintyg från legitimerad personal.

Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet, Partille, Stenungsund och Tjörn har schabloner för enklare egenvård (exempelvis ögondroppar) alternativt efter intyg från legitimerad personal. Schablonerna är vanligtvis fem minuter per tillfälle för en åtgärd (till exempel hjälp med ögondroppar) och 10 minuter för flera insatser (till exempel hjälp med flera ögondroppar och/eller hjälp med stödstrumpor). I Partille är schablontiden dock 5 minuter för flera egenvårdsinsatser och gäller bara om individen inte har någon annan insats. I så fall ingår egenvård i schablontiden för annan omsorg. Tjörn har istället en schablon på 10 minuter för egenvård och 15 minuter för hjälp med stödstrumpor. I Ale finns ingen särskild schablontid för egenvård utan tidsåtgången bedöms individuellt efter behov.

Hushåll

I området hushåll ingår insatser som exempelvis hantering av sopor och avfall, källsortering, vattning av blommor samt att ta in post och tidning.

Att slänga sopor ingår i schablonerna för omsorg i alla kommuner utom i Lilla Edet och Stenungsund som har en särskild schablon på 3 respektive 4 minuter för denna insats. Ale har en schablon på 10 minuter en gång var tredje vecka för källsortering i samband med städning och Lerum 20 minuter en gång per månad för återvinning. Övriga kommuner saknar särskilda schabloner för dessa insatser. Lilla Edet är den enda kommunen som har särskilda schabloner för vattning av blommor (10 minuter) liksom för att ta in post eller tidning (3 minuter). Stenungsund är den enda kommunen som har en särskild schablon för användning av hushållsapparater (6 minuter). Denna typ av insatser ingår annars vanligtvis i andra omsorgsinsatser.

Hemsjukvård

Ale, Härryda, Kungsbacka, Kungälv, Lerum, Lilla Edet och Partille har schabloner för tidsåtgång i hemsjukvården. Vissa insatser kan ges antingen som SoL-insats eller HSL-insats. Flera av insatserna som inte kräver sjuksköterskekompetens kan ges som en SoL-insats som egenvård genom handräckning. Det gäller till exempel ögondroppar. Enklare läkemedelshantering kan ges som SoL-insats i Lerum och Partille om det bedöms som egenvård, annars är det en hemsjukvårdsinsats. Om insatsen bedöms vara egenvård är schablonen 0 minuter i Lerum och Partille vid annan samtidig SoL-insats. Om insatsen bedöms som hemsjukvårdsinsats i Partille är schablontiden istället 5 minuter om SoL-insatser understiger 10 timmar per vecka. Många insatser som tidigare varit HSL-insatser i kommunerna ligger numera som SoL-insatser under omvårdnad. Det gäller till exempel hjälp med stödstrumpor.

Schablontiden för vanliga hemsjukvårdsinsatser varierar stort mellan de kartlagda kommunerna. Enligt kommunerna beror det bland annat på att tidsåtgången för denna typ av insatser skiljer sig kraftigt åt beroende på individens hälsotillstånd och hjälpbehov. Schablontiderna används därför oftast som stödtider, och justeras efter individens behov.

I tabellen nedan redovisas schabloner för några vanliga hemsjukvårdsinsatser. Med hemsjukvårdsinsatser avses här HSL-insatser, det vill säga insatser som utförs av sjuksköterska eller på delegation av sjuksköterska. Om uppgift saknas har kommunen ingen schablon för just den insatsen.

Tabell 6

Schabloner för tidsåtgång för ett urval insatser i hemsjukvård

Insats	Ale	Härryda	Kungsbacka	Kungälv	Lerum	Lilla Edet	Partille
Inhalation	2 min		8 min	5-15 min		5 min	
Insulingivning			10 min		10 min	5 min	5 min
Ögondroppar	5 min		8 min	5-45 min	10 min	5 min	
RIK-behandling	10 min	19,8 min	23 min	15-30 min		15 min	30 min
Stomiskötsel	20 min	19,8 min	13 min	15-45 min			15 min
Trycksårsprofylax	15 in	4,2 min		10-15 min			
Tracheotomivård		30 min	23 min	15 min			15 min
Blodtrycksmätning	10 min	19,8 min				5 min	
Sårvård	20-60 min	30 min		15-60 min		5-60 min	15-60 min

Kommunerna har schabloner för en rad andra hemsjukvårdsinsatser också utöver de exempel som nämns ovan. Många insatser finns det bara schablontid för i en eller två av de kartlagda kommunerna varför de blir mindre intressanta att jämföra i detta sammanhang. Exempel på sådana schabloner är medicingivning i KAD, linda ben, tömning av uribag, TENS och andningsträning. För en komplett förteckning över samtliga schabloner hänvisas till Excel-filen där kommunernas schabloner sammanställts.

Diskussion och slutsatser

Kartläggningen visar att det både finns skillnader och likheter mellan nivåerna för schabloner för insatser i hemtjänst och hemsjukvård i de kartlagda kommunerna. Det är dock inte enkelt att jämföra schablonerna då olika kommuner definierar insatser på olika sätt. Om man bara jämför insatser och schabloner utan att närmare analysera vad insatserna innefattar kan jämförelserna bli missvisande. Resultatet från den här typen av jämförelser behöver problematiseras och diskuteras.

Under kartlägningsarbetet har en rad nya frågor väckts kring schabloner för tidsåtgång i hemtjänst och hemsjukvård som inte får sitt svar i denna rapport, men som de kommunrepresentanter som deltog i arbetsgruppen skulle vilja få belysta. Hur är till exempel schablonerna tänkta att användas i kommunerna? Finns det flera användningsområden och skiljer sig dessa åt mellan kommunerna? Kan schablonen justeras av biståndshandläggaren vid behov eller är biståndshandläggaren skyldig att följa schablonen? Är schabloner för tidsåtgång förenligt med att arbeta enligt IBIC? Hur har schablonerna räknats ut? Har de justerats över tid och i så fall på vilka grunder? Vet man om schablonerna är lagom stora? Har de utvärderats? Vem fattar beslut om nivåerna för schabloner? Och vad är tanken att schablonen ska styra i respektive kommun? Är det ersättningen till utföraren, tidsåtgången på insatsen, ett planeringsunderlag för utföraren, individstatistik till Socialstyrelsen eller den tid som brukaren kan förvänta sig att hemtjänsten eller hemsjukvården ska stanna? Och framförallt, hur kommer det sig att just hemtjänst och hemsjukvård är så tidsstyrda verksamheter?

För att kunna göra bättre jämförelser mellan kommunerna föreslog arbetsgruppen att standardiserade definitioner av ett par vanliga insatser i hemtjänst och hemsjukvård görs. Då skulle schablonerna kunna följas upp mer systematiskt i GR-kommunerna. Arbetsgruppen föreslog också att detta arbete samordnas med det arbete som idag pågår i nätverket för ekonomer inom vård och omsorg på GR kring kostnader i hemtjänst och hemsjukvård.

Bilaga 1 Deltagare i arbetsgruppen

Kommun	Namn	Befattning
Ale	Ann-Karin Aleborg	Enhetschef hemtjänst
	Linda Bogoevski	Biståndshandläggare SoL
Härryda	Marine Laurin	Chef handläggarenheten
	Marie Blomqvist	Planeringsledare
Kungsbacka	Annakarin Svennebjör	Controller
	Sofia Wirdmo	Enhetschef biståndsenheten
	Malin Elofsson	Metodhandledare myndighetsutövning
Kungälv	Anna Andersson	Sjuksköterska hemsjukvård
	Elisabeth Sjöberg	Verksamhetschef
	Elisabeth Andersson	Enhetschef sektor Trygghet och Stöd
Lerum	Elisabeth Karlsson	Enhetschef biståndshandläggare
	Sara Rönngård	Metodhandledare biståndshandläggare
Lilla Edet	Maria Öberg	Bistånds- och färdtjänsthandläggare
	Carina Andersson	Planerare hemtjänst
Partille	Christian Engen	Ekonom
	Carina Eriksson	Enhetschef hemtjänsten
	Helen Ström	1:e biståndshandläggare
Stenungsund	Cecilia Malm	Verksamhetschef vård och omsorg
	Anneli Dyberg	Biståndshandläggare
	Caroline Eriksson	Verksamhetsutvecklare
Tjörn	Lena Björkqvist	Sjuksköterska hemsjukvård
	Elisabeth Wiklund	Biståndshandläggare
Öckerö	Micael Marcusson	Biståndshandläggare